

Verslag Netwerkdagen Rotterdam

Datum
20 en 21 november 2014

Locatie
Rotterdam

Datum verslag
27 november 2014

Opening donderdag 20 november

Axel Weggelaar, dagvoorzitter van de Netwerktweedaagse, heet de aanwezigen welkom in het Havenmuseum in Rotterdam. Axel stelt Ard Verkerke, Robbert van Heijningen, Daphne Engelbert en Willy Roozenbeek (allen van de gemeente Rotterdam) voor met wie hij deze netwerktweedaagse georganiseerd heeft. Veiligheid is volgens Axel weer terug op de gemeentelijke agenda. In de stedelijke collegeprogramma's was het onderwerp veiligheid even wat weggezaakt, maar is met de onderwerpen 'radicalisering' en 'decentralisaties', die deze twee dagen centraal staan, weer terug op de agenda.

Foto 1: Erasmusbrug in de ochtend

Foto 2: De organisatie: Willy, Ard, Robbert en Axel (Daphne ontbreekt)

Burgemeester Aboutaleb

Axel kondigt burgemeester Aboutaleb aan die de Netwerkdagen opent. De burgemeester vindt het thema vertrouwen belangrijk. Zo gaat het college één keer in de twee weken in de wijken op bezoek. Daarbij is ook de desbetreffende stadsmarinier van de wijk aanwezig. Als een bewoner een goed idee heeft, kan de stadsmarinier hiermee meteen aan de slag. Bij dit soort ontmoetingen moet men elkaar niet naar de mond praten, maar hard optreden indien nodig en zacht wanneer iemand geholpen moet worden. Mensen verdienen volgens Aboutaleb aandacht en dat moet serieus genomen worden.

Ten aanzien van het thema Radicalisering betoogt Aboutaleb dat hij een jihadist is. Jihad betekent letterlijk 'inspanning gericht op het realiseren van een bepaald doel', wat geenszins verband houdt met een gewelddadige strijd. Het is derhalve slechts een typering

die vele vormen kent. Zo is hard werken er één, maar ook het oprapen van een spijker van de straat ter voorkoming dat fietsers een lekke band krijgen. Aboutaleb is niet bang voor salafisten, dat zijn juist hele vrome en geweldloze mensen. Voor de gemeenteraad heeft Aboutaleb een brief geschreven waarin hij zijn visie uiteen zet. Hierin zegt hij dat jihadisten die weg willen, moeten gaan en hun paspoort moeten inleveren. Wel heeft hij een meisje uitgenodigd om te achterhalen waarom zij weg wil. Hij wil hun motieven kennen.

Programma Veiligheid #veilig010

Directeur Veiligheid van de gemeente Rotterdam, André Vervooren, noemt de randvoorwaarden voor een veilige stad: 1. iedereen is welkom, 2. je mag plezier maken en beleven en 3. je levert een bijdrage als daarom gevraagd wordt. Rotterdam kent sinds 2001 vijftien programma's waarin veel op het terrein van repressie is gedaan, stadsmariniers zijn geïntroduceerd en ook diverse toezicht modellen. Dat heeft ertoe geleid dat de Rotterdamse veiligheidsindex nu op een mooi gemiddelde van een 7,5 staat, maar dat is slechts een gemiddelde. Sommige wijken scoren daar nog ver onder. Het project Buurt Bestuurt wordt onder andere ingezet om het vertrouwen van de buurt te herstellen.

Rotterdam heeft een programma Veiligheid genaamd #veilig010. Daarin staan 9 thema's maar André richt zich liever op de onderliggende principes als naleving van de regels, effectieve maatregelen en samenwerking met anderen om elkaar te inspireren. Zo werkt men bijvoorbeeld samen met het oogziekenhuis om te werken aan angstreductie.

Radicalisering

Het hoofdthema van deze ochtend is radicalisering. Bertjan Doosje, bijzonder hoogleraar radicaliseringsstudies aan de Universiteit van Amsterdam geeft hierover een inleiding waarin hij ingaat wat radicalisering is, hoe het ontstaat, wie het herkent, wat te doen met jihad terugkeerders, wat doet geweld en wat zijn de beleidsimplicaties.

De definitie van radicalisme is volgens de AIVD: "Het (actief) nastreven en/of ondersteunen van diep ingrijpende veranderingen in de samenleving, die een gevaar kunnen opleveren voor (het voortbestaan van) de democratische rechtsorde (doel), eventueel met het hanteren van ondemocratische methodes (middel), die afbreuk kunnen doen aan het functioneren van de democratische rechtsorde (effect)." Dit komt volgens Doosje erop neer dat het een proces betreft waarbij geweld wordt gebruikt om de politieke doelen te bereiken.

Hoe ontstaat radicalisering? Het gaat om de drie i's: identiteit (wie ben ik), ideologie en instrumentele motieven. Verder hebben alle radicale groepen een in-group superioriteit en een politiek wantrouwen. Vaak voelt men zich buitengesloten. In de wetenschap heeft men ontdekt dat sociale uitsluiting als pijn voelt. Immers, dezelfde hersenactiviteit treedt op als iemand gestoken wordt met een naald.

De beleidsimplicaties van radicalisering zijn: 1. Voorkom ervaringen van discriminatie, groepsdreiging en onzekerheid, 2. Gun jongeren idealen, maar blijf met ze in gesprek, 3. Voorkom isolatie: inclusie, niet exclusie, 4. Laat zien dat in een democratie minderheden ook tellen, 5. Geweld lokt geweld uit, waarschijnlijk door doodsangst (en wraakgevoelens) dus pas op met Syriëgangers, 6. Zorg voor een goede informatiehuishouding: wie meldt wat waar?

De Rotterdamse aanpak van radicalisering

Marloes Nooijens van de directie Veiligheid presenteert de Rotterdamse aanpak van radicalisering. Het proces van radicalisering is in Rotterdam, net zoals in andere steden, een weerslag van de internationale ontwikkelingen. Een kleine minderheid sympathiseert met de Islamitische Staat etc. Er is een motie in de Rotterdamse gemeenteraad aangenomen 'Rotterdamers tegen haat' en burgemeester Aboutaleb heeft de moslimgemeenschap opgeroepen om een tegengeluid te laten horen. Verder hebben diverse stromingen in Rotterdam de handen ineen geslagen voor een tocht eind oktober voor de vrede onder het motto 010=1.

Rotterdam kent een meerjarige preventieve aanpak:

- Stimuleren van kennisdeling en dialoogbijeenkomsten (kleinschalig)
- Intensivering contacten met sleutelpersonen en moskeebesturen, immers een goed netwerk is cruciaal.
- Expertise bij wijkteams en wijknetwerken organiseren
- Vroeg signalering in het onderwijs.
- Zichtbaarheid van het Rotterdamse meldpunt radicalisering vergroten

Foto 3: Het Havenmuseum

Foto 4: Deelnemers in het Havenmuseum

Discussietafels Radicalisering

Op landelijk niveau is er een actieprogramma Aanpak Radicalisering. Een veel gehoord geluid op dit actieprogramma is dat het nogal een repressief karakter heeft. Vandaag gaan de deelnemers uiteen rondom 8 tafels om meer preventieve aanpakken aan te dragen. Saskia Tempelman van het NCTV reageert vervolgens op de uitkomsten.

1. Welke factoren (binnen uw gemeente) stimuleren radicalisering en welke remmen juist af? Wat kan de gemeente daar vervolgens aan doen?

Bevorderende omstandigheden:

- Kwetsbare jongeren
- Ouders die zich niet zo om hun kinderen bekommeren
- Achterstandssituaties in de wijk
- Onstabiele gezinssituaties
- Geringe sociale cohesie
- Op zoek naar identiteit
- Zich uitgesloten voelen

Afremmende omstandigheden:

- Burgerbetrokkenheid organiseren
- Alternatief bieden aan radicaliserende circuits. Weerbaar maken, alternatief verhaal laten horen door moskee of sleutelfiguren.
- Veel aandacht voor bewustwording
- Openstaan voor signalen vanuit de moslimgemeenschap
- In gesprek blijven met uitreizigers
- Train op signaalherkenning
- Behoud relatie met bestaande structuren als moskeeën, maar weet dat jihadisten hun eigen structuren hebben

Waar komen de meldingen van radicalisering terecht? En als er al gemeld wordt, dan is het verstandig om een terugkoppeling naar de melder te verzorgen. Verder moeten er geaccrediteerde trainingen komen om radicalisering te duiden. Er is al een toolbox op de website van de NCTV. Toegangscode voor de toolbox zijn verkrijgbaar bij de NCTV.

2. Wie vangt er binnen uw gemeente signalen van radicalisering op, welke signalen zijn dat en komen deze signalen ook op de juiste plek? En wat is dan 'de juiste plek'?

- Wie vangt signalen op: wijkagenten, jongerenwerkers, straatcoaches, BOA's, leerplichtambtenaren, scholen, burgerzaken (ID kwijt), diverse hulpverleners, woningbouwcorporaties, etc.
- Welke signalen zijn het? Jongeren die zoekende zijn, verdachte handelingen, ander gedrag, slechte thuisbasis, 'lone-er' op school, gebruik van social media op verspreiden filmpjes van onthoofdingen, strijddoelen, etc.
- Wat is de juiste plek om signalen te melden? Meld Misdaad Anoniem of de keten bekend maken met één lokaal meldpunt waar straf- en bestuursrecht samenkomen.

Er zijn diverse dilemma's:

- er is spanning tussen preventie doelstellingen en het a priori in vertrouwen nemen.
- criminaliseren van bepaalde vormen van meningsuiting
- radicale anti-islam lijkt groeiende. Etnisch profileren.

Een vraag die binnen deze discussietafel nog leefde is hoe een landelijk op te richten meldpunt zich tot Meld Misdaad Anoniem/NL confidential verhoudt?

3. Wat kunt u als gemeente doen als u weet dat er een jihadstrijder binnen uw gemeente is teruggekeerd?

Het komt vooral neer op een persoonsgerichte aanpak (in het Veiligheidshuis). Maar eerst moet worden vastgesteld of die persoon strafrechtelijk moet worden vervolgd of niet. Is de persoon minder- of meerderjarig?

Afgevraagd wordt of een terugkeerder zich aansluit bij een groep binnen de Nederlandse samenleving. De gemeente kan faciliteren dat iemand zich bij een groep aansluit. Er moeten netwerken zijn met sleutelfiguren. Kortom, de gemeente is in dit proces faciliterend bezig. Er moet een nieuw perspectief geboden worden.

Check of de persoon posttraumatisch stress syndroom heeft en/of de persoon zich niet wendt tot geweld. Wellicht kan hier geleerd worden van de methodes bij Defensie die te maken hebben met militairen die terugkeren uit oorlogssituaties. Betrek ook vooral de familie van de terugkeerder.

4. Een aantal jaren geleden stond radicalisering op de (politieke) gemeentelijke agenda, maar verdween zonder dat de problematiek weg was. Hoe houden we dat nu en de komende jaren wel op de lokale agenda en hoe houdt de gemeente de regie over de integrale aanpak met haar partners en de maatschappelijke partners? Wat is hier voor nodig?

Er is een structurele scan nodig binnen de bestaande netwerken op veiligheid, zorg, armoede, radicalisering, pesten, ondermijning, overlast, OMG, etc.

De basis moet op orde worden gebracht met de daarbij behorende structuren. Niet alleen de focus leggen op radicalisering, maar juist een open vraag stellen wat er aan de hand is. De basis is contacten met scholen, moskeeën, wijken in relatie tot de drie decentralisaties, burgerschap, sociale cohesie, etc.

Mysterie Tour Veiligheidsbeleving

Na de lunch in het Havenmuseum werden de deelnemers in zeven groepen verdeeld voor de Mysterietour Veiligheidsbeleving. Elke groep kreeg een gids toegewezen die met hen een wandeling dan wel fietstocht ging maken door een bepaald deel van Rotterdam. Hier kwamen onderwerpen aan de orde als het project Buurt Bestuurt, Woonoverlast, Jongerenoverlast en Veiligheidsbeleving. Na anderhalf uur door de wijken te hebben rondgezworven kwamen de deelnemers weer bijeen in 'De Rotterdam'. Dat is het nieuwste gebouw op de Wilhelminapier dat ontworpen is door Rem Koolhaas en ook wel 'Vertical City' genoemd wordt. De deelnemers gingen in dit gebouw naar de 40ste verdieping met een prachtig uitzicht over heel Rotterdam.

Foto 5: Fietsen tijdens de Mysterie Tour

Foto 6: Mysterie Tour bij het Centraal Station

Foto 7: De Erasmusbrug en 'De Rotterdam'

Foto 8: Deelnemers nemen foto's vanaf de 22ste verdieping

Naleving in Rotterdam

Emile Goyvaerts van de directie Veiligheid vertelt dat de gemeente Rotterdam naleving als concernprincipe heeft omarmd. Hoe krijgt de gemeente Rotterdam burgers zover dat zij de regels naleven? Normaal gesproken gaat men aan de slag met toezicht en handhaving, maar er zijn nog vele andere instrumenten als nudging, verleiden, belonen, communicatie, etc. Hierbij haalt de gemeente Rotterdam ook haar inspiratie uit het buitenland. Voorbeelden als een pianotrap, meedoen aan loterij als je de maximum snelheid niet overschrijdt, kleinere borden bij een zelfbedieningsrestaurant en het inwijden van autozitjes voor kinderen in Mexico passeerden de revue.

In Rotterdam zijn inmiddels al vele voorbeelden van nalevingsprojecten. Zo worden stickers op huisvuil geplakt met de tekst 'deze zak is in onderzoek (naar de eigenaar)' zodat mensen het huisvuil niet meer te vroeg aanbieden of eraan gooien. De zak is echter niet in onderzoek, maar het wekt de suggestie dat dit wel zo is en daar zijn mensen gevoelig voor. Ook is er een snelheidsmeter op de Nieuwe Binnenweg geplaatst die een financiële beloning aan de wijk geeft als er niet te hard gereden wordt. En verder zijn er stoplichten waarbij wordt afgeteld hoeveel seconden men nog moet wachten.

Na de presentatie van Emile Goyvaerts werd Antoinette Kalkman geïntroduceerd. Zij is zakenvrouw en heeft een boek geschreven 'Schuld en Boete'. Haar betoog ging over het feit dat empathie in de business, succes verzekert. Zij int met haar bedrijf de bankgarantie bij de aankoop van een huis. Dat gaat over vele duizenden euro's per klant. Dat hebben mensen niet altijd in hun achterzak zitten. Wanneer mensen dat niet kunnen betalen, kijkt zij met haar bedrijf op welke manier het wel mogelijk zou kunnen zijn. Door naar de menselijke kant te kijken kwam zij erachter dat er dan veel meer mogelijk is. Daar kan met de klant afspraken over gemaakt worden. Op deze manier inde zij veel meer en dat was natuurlijk ook goed voor haar bedrijf. Antoinette Kalkman sloot af met de volgende zin: *"Persoonlijkheid, menselijkheid, vertrouwen en zakelijkheid zijn 4 onlosmakelijke pijlers die een organisatie een goed imago, klant loyaliteit, winst en succes opleveren"*.

Avondprogramma

Op de 22ste verdieping van 'De Rotterdam' stond na deze enerverende dag een borrel klaar. De deelnemers plakten zich met telefoon en fotocamera vast aan de ramen om de Erasmusbrug te fotograferen die vanuit deze locatie prachtig te zien was. Later op de avond werd er met een grote groep gedineerd bij restaurant Quartier De Port. Daarna was het nog tijd voor een laatste borrel bij een café op de hoek van het hotel, waar ruim 20 deelnemers de nacht verbleven. Ook dit hotel had een prachtig uitzicht op de Erasmusbrug en 'De Rotterdam'.

Foto 9: Deelnemers aan het diner

Foto 10: Deelnemers aan het diner

Opening vrijdag 22 november

De tweede dag van de Netwerkdagen stond in het teken van de 'Decentralisaties in relatie tot veiligheid'. Maar eerst vertelde Claire de Jong (gemeente Leeuwarden) over de laatste ontwikkelingen binnen de G32. En de dagvoorzitter Axel Weggelaar maakte een groepselfie.

Foto 11: Groepselfie

Pieter Tops

Pieter Tops bouwt zijn verhaal op rondom drie hoofdlijnen: beleids- en frontlijnsturing, Veiligheidshuizen en ondermijnende criminaliteit.

De sociale wijkteams zijn de frontlijnsturing. De opgaven van de wijkteams zijn: 1. oog hebben voor de situatie, 2. de goede maat houden, 3. de team-context is maatgevend en 4. in een meewerkende omgeving. Daarbij moet men in ogenschouw nemen dat frontlijners in de essentiële leefwerelden van burgers interveniëren. De situaties waarin frontlijners terecht kunnen komen zijn onvoorspelbaar en daarop moet voorbereid worden, ook ten aanzien van de veiligheidssituatie van de frontlijner zelf. De vraagstukken waar frontlijners mee te maken hebben zijn vaak meerkoppig en beladen. De frontlijners moeten derhalve tegelijkertijd uitnodigend zijn maar ook grenzen kunnen stellen aan de mensen die zij bespreken.

In de ogen van Pieter Tops zijn Veiligheidshuizen een decentralisatie 'avant la lettre'. Door de huidige decentralisaties worden de sociale wijkteams de nieuwe 'frontlijnvoorziening' bij de gemeente. Waarbij ZSM de frontlijnvoorziening is van het OM. Veiligheidshuizen worden een hoogwaardige tweedelijnsvoorziening. Dit houdt wel in dat het aantal casus gaat afnemen, maar dat de zwaarte van de casus gaan toenemen. De vraag hierbij is hoe je de probleemgevallen van de eerstelijns- naar de tweedelijnsvoorziening krijgt.

Tot slot gaf Pieter Tops aan vanuit zijn recente onderzoek 'wijkaanpak en ondermijnende criminaliteit' dat de ondermijnende criminaliteit een serieus probleem is in de wijken. Daar zullen de sociale wijkteams ook mee te maken krijgen. Want hoe krijg je jongeren toegeleid naar regulier werk als ze veel meer geld kunnen verdienen aan zaken die in onze ogen verkeerd zijn (oa. drugshandel). Sommige jongeren willen hier wel uitstappen maar wie zorgt er dan voor hen. Zij moeten geholpen worden en daar moet goed naar gekeken worden hoe dat te doen. Vanuit de zaal werd hier op gereageerd door te melden dat hier ervaring is opgedaan met prostituees die eruit wilden stappen. Hiervan kan worden geleerd.

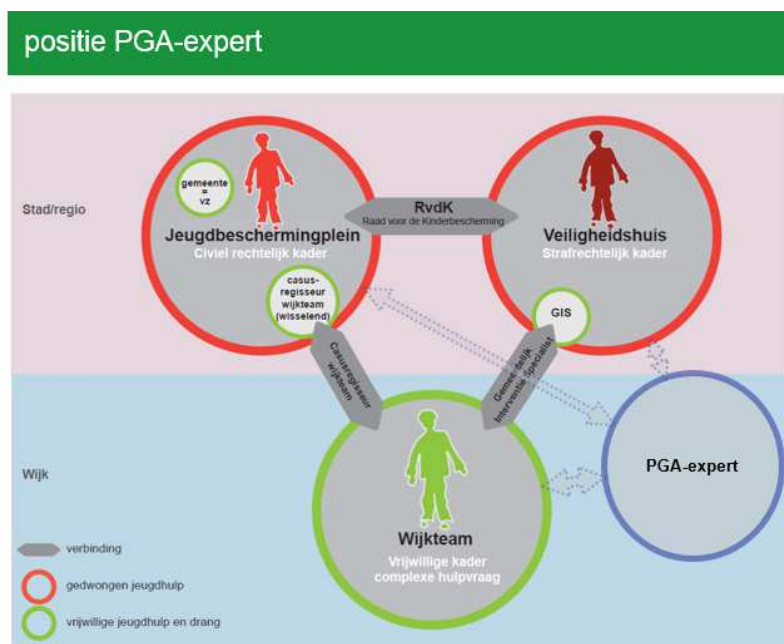

Foto 12: Pieter Tops spreekt in de Burgerzaal van het Stadhuis

Rotterdamse aanpak bij decentralisaties in het sociale domein

Richard Scalzo legt uit hoe ze in Rotterdam de wijkteams hebben gepositioneerd. Het uitgangspunt is één gezin, één plan, één regisseur. Het kan gaan om vrijwillige zorg maar ook drang en dwang. Speciaal voor jongeren is er in Rotterdam nog een jeugdbeschermingsplein. Hier wordt na een melding bekeken of er drang of dwang ingezet moet worden of dat de jongere doorgeleid moet worden naar de strafrechtelijke aanpak van het Veiligheidshuis of toch beter terug kan naar de vrijwillige zorg. Indien er sprake is van dragen of dwang wordt er een actieplan opgesteld waarmee een jeugdbeschermingsteam aan de slag gaat.

David Berg, afdelingshoofd van de afdeling Wijkveiligheid gaat in op de Rotterdamse introductie van Persoonsgebonden Aanpak (PGA) Experts. Deze experts worden geïntroduceerd voor personen die de openbare orde en veiligheid bedreigen. De PGA-expert is geen zorg- of hulpverlener maar een casusregisseur die in nauw contact staat met de wijkteams, het veiligheidshuis en het jeugdbeschermingsplein. Hij is grenzen stellend maar ook richting gevend. Hij heeft geen eigen instrumenten, zet ook niet zelf hulp in, maar stemt af met en maakt gebruik van de gemeentelijke structuren en loketten voor hulp- en materiële dienstverlening enerzijds en de bestuurlijke maatregelen anderzijds.

Figuur 1: Dia uit powerpointpresentatie van David Berg

Discussietafels Decentralisaties

Na de presentaties gaan de deelnemers aan de slag in een aantal discussietafels. Op elke discussie lag een vraag die zij moesten beantwoorden. Axel Weggelaar haalde daarna plenair de resultaten op. De uitkomsten hieronder zijn overgenomen van hetgeen de groepjes hebben opgeschreven.

1. Wat is er nodig om de informatievoorziening en de samenwerking tussen de sociale wijkteams en het Veiligheidshuis goed vorm te geven?

- Systeem: vinkje verwijzindex

- Of regiefunctie toevoegen aan het Veiligheidshuis of regiefunctie toevoegen aan het Wijkteam.
- Weten waar je mee bezig bent en grenzen oprekken van caseload (niet te snel zeggen dat je ergens niet van bent).
- Cases niet te lang bij je houden.
- Elkaar uitleggen waar je van bent, wat je rol is.

2. Heeft het sociale wijkteam de taak om zorg op te dringen aan jongeren die overlast veroorzaken? Indien dat niet het geval is, wat dan wel?

- Organisatievraag: integrale wijkteams of de sociale wijkteams? Wie mag beslissen over de analyse en de aanpak?
- Escalatiemodel: afhankelijk van de zwaarte/complexiteit wordt de benodigde expertise aan tafel gevraagd én wordt het aan beslisser voorgelegd. Relatie of parallel aan GRIP-structuur.
- Informatiepunt organiseren waarbij problematiek op leefgebieden zichtbaar wordt.
- Sociaal wijkteam is 'in the lead' bij beslissing (mandaat!). De vraag is over welke overlast heb je het, hier ligt de nuance.
- Inzicht op de jeugdgroepen die overlast geven. Hierop komt aanpak en dan op individueel niveau de directe link met de wijkteams.
- Niet tenzij. Eerst zou de groepsaanpak of iets dergelijks aan de slag moeten, dan pas het sociale wijkteam.

3. Welke problematiek (bezien vanuit OOV) valt buiten de grenzen van het sociale wijkteam en hoe schaal je op?

- Er zijn veel verschillen tussen de gemeenten hierin.
- Welke kwaliteiten heeft het frontlijnsteam? Wanneer is het te complex? Er is een verschil tussen overlast en criminaliteit. Er moet afstemming en samenwerking zijn.
- Vanuit het integrale veiligheidsplan kan expertise geregeld worden ter aanvulling van het sociale wijkteam.
- Zorg moet niet eindeloos plaatsvinden, eens moet er worden opgeschaald. Wanneer is de vraag. Hierover moet worden afgestemd.

Foto 13: De Burgerzaal

Foto 14: Joost Eerdmans in gesprek met deelnemers

4. Is de Rotterdamse PGA-expert de oplossing voor de aanpak van personen die de wijkveiligheid verstoren of ondermijnen en die (nog) niet tot de doelgroep van het Veiligheidshuis behoren? Of ken je een betere oplossing vanuit je eigen praktijk?

- Ja, de PGA-expert is een goede aanvulling om de verbinding te leggen met de 1^e lijnsvoorziening (wijkteam) met de 2^e lijnsvoorziening (Veiligheidshuis).
- Een vraag bij de PGA-expert is wanneer de expert er actief op af gaat. Dit moet in de praktijk nog uitwijzen.

Sluiting

Wethouder Eerdmans sluit de Netwerktweedaagse af door een aantal deelnemers te vragen wat zij van de afgelopen twee dagen mee naar huis nemen. Velen geven aan nuttige en waardevolle nieuwe inzichten te hebben opgedaan van de presentaties die gehouden zijn. Ook de Myserie Tour werd aangehaald als een erg leuk programmaonderdeel. Ook Eerdmans geeft aan het erg waardevol te vinden om de wijken in te gaan. Dat doet dit College dan ook een paar keer per jaar.

Tot slot

Na twee mooie dagen bedankt Axel Weggelaar de collega's van Rotterdam voor de goede samenwerking.

Meer informatie

De powerpoint presentaties van de Netwerktweedaagse zijn te vinden op de website van het CCV: http://www.hetccv.nl/dossiers/Grote+Steden/rotterdam_2014

Foto 15: Zicht op de Erasmusbrug en 'De Rotterdam'